

111-008

25

ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ
(Characteristic of Northern Thai Literature)

โดย
นางประคอง นิมมานเหมินท์ อ.บ.(จุฬา), พ.ม.

วิทยานิพนธ์

เป็นส่วนประกอบการศึกษาคำระเบียบปริญญามหาบัณฑิต
ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนกวิชาภาษาไทย

พ.ศ. ๒๕๐๕

008325

I16088293

๖

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนประกอบการศึกษาคณะระเบียบปริญญามหาบัณฑิต

ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

- ประธานกรรมการ
- กรรมการ
- กรรมการ
- กรรมการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

อาจารย์ควบคุมงานวิจัย ศาสตราจารย์ พระยาอนุนานราชชน

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้ารวบรวมงานของนักเขียน
ไตมัยต่าง ๆ ในภาคเหนือแล้วนำมาวิพากษ์วิจารณ์ในด้านความไพเราะ เนื้อเรื่อง
คติธรรม ลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้และอิทธิพลที่ได้รับจากภาคกลางในคานาภาษา
และวรรณกรรม วิทยานิพนธ์เรื่องนี้แบ่งออกเป็น ๕ บท บทแรกเป็นบทนำ
กล่าวถึงประวัติศาสตร์และความเป็นมาของภาคเหนือในด้านที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
และวรรณกรรม บทที่ ๒ กล่าวถึงงานและนักเขียน ตอนแรกได้กล่าวถึง
วรรณกรรมที่เกิดขึ้นหลังการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๘ เมื่อพ.ศ. ๒๐๒๐
ที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีอายุมากที่สุดเท่าที่ค้นพบ ส่วนมาก
เป็นวรรณกรรมทางศาสนาและประวัติศาสตร์และแต่งเป็นภาษาบาลี วรรณกรรมที่
กล่าวถึงต่อจากนี้ส่วนมากเป็นเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ และแต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ
วรรณกรรมในยุคหลัง ที่สุดเนื้อเรื่องมีทั้งแบบชาดกและเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ มัก
เป็นขอและควาขอ บทที่ ๓ กล่าวถึงลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้ในวรรณกรรมภาคเหนือ
และเปรียบเทียบลักษณะคำประพันธ์บางชนิดของภาคกลางและภาคเหนือ บทที่ ๔
กล่าวถึงอิทธิพลของภาษาและวรรณกรรมภาคกลางที่มีต่อวรรณกรรมภาคเหนือ
บทที่ ๕ บทสรุป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

วิทยานิพนธ์ เรื่องลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ เป็นตัวการศึกษาคนควารวม
รวมงานของนักเขียนในสมัยต่าง ๆ ของภาคเหนือ เริ่มตั้งแต่สมัยหลังการสังคายนา
พระธรรมวินัยครั้งที่ ๘ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ใน พ.ศ. ๒๐๒๐ ซึ่งมีวรรณกรรมเกี่ยว
กับศาสนาและประวัติศาสตร์ต่อกววรรณกรรมที่เขียนเป็นโคลงสี่สุภาพซึ่งเป็นวรรณ
กรรมที่ส่วนมากยังไม่ทราบชื่อผู้แต่ง วรรณกรรมสมัยต่อมาที่มีที่สำคัยคือ พญา
โลมะวิสัย พญาพรหมโหวหาร ท้าวสุนทรพจนกิจ และเจ้าสุริยวงศ งานในสมัยนี้มัก
เป็นคำขวัญและขอนึกต่าง ๆ ได้นำวรรณกรรมเหล่านั้นมาวิพากษ์วิจารณ์ในด้าน
ความไพเราะ เนื้อเรื่อง คติธรรม และฉันทลักษณ์ที่ใช้ ตลอดจนเปรียบเทียบ
อิทธิพลที่ได้รับจากวรรณกรรมภาคกลาง และจากชนชาวเพื่อนบ้านของประเทศไทย
ในด้านภาษาและวัฒนธรรม

P.
182-3

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จเรียบร้อยลงด้วยความกรุณาของศาสตราจารย์
พระยาอนุমানราชชน อาจารย์ยศควมคุมการวิจัยไคกรณาแนะนำให้ความเห็นและตรวจ
แก้วิทยานิพนธ์ ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่งและขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้
นอกจากนั้น ในการศึกษาคนควาเรื่องลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือนี้ ยังมีอาจารย์
และท่านผู้หลายท่านได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการค้นควาเป็นอย่างดี มีอาทิ

- ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อาจารย์เกษม บุญศรี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อาจารย์พิทร มลิวัลย์ แห่งหอสมุดแห่งชาติ
- อาจารย์สิงฆะ วรรณสัย ครูใหญ่โรงเรียนวัดเหมืองง่า จังหวัดลำพูน
- อาจารย์มณี พยอมยงค์ และ อาจารย์ถัน รัตติกน คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- เจ้าคุณพระธรรมราชาวัตร เจ้าคณะตรวจการภาค ๕
- นายสงวน โชติสุขรัตน์ แห่งสงวนการพิมพ์
- นายไกรศรี นิมมานเหมินท์ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- นายเนตร จันทรปัญญา
- นายวิวัฒน์ ชุติมา ธนาคารแห่งประเทศไทย

อนึ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจวรรณ สุนทรากุล ยังได้กรุณาสละเวลา
ช่วยตรวจแก้การใช้อักษร เทียบหน่วยเสียงภาษาไทยใหม่ในบางตอนให้
ผู้เขียนขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ ที่นี้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
คำนำ.....	ง
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑
๒. งานและนักเขียน.....	๒๙
วรรณกรรมที่เกิดภายหลังจากการสังคายนาพระธรรมวินัยฝ่ายพระ	
พุทธศาสนาครั้งที่แปดที่เชียงใหม่.....	๓๐
/ โคลงนิราศหริภุญไชย.....	๖๒
/ โคลงอมราพิศवास.....	๘๖
/ โคลงเรื่องประมุขสงฆ์.....	๘๘
.....	๑๐๐
โคลงพระลอสอนโลก.....	๑๐๓
มังรายศาสตร์.....	๑๑๘
มหาชาติภาคพายัพ.....	๑๒๖
งานของพญาโลมะวิสัย.....	๑๓๔
งานของพญาพรหมโวหาร.....	๑๔๐
งานของท้าวสุนทรพจนกิจ.....	๑๕๓
งานของเจ้าสุริยะวงศ์.....	๑๖๓
วรรณกรรมประเภทคาบอชธรรม.....	๑๗๕
บทขอ.....	๑๗๕
๓. ลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้ในวรรณกรรมภาคเหนือ.....	๑๗๕
กาพย์.....	๑๗๕
กาพย์.....	๑๘๐
ขอ.....	๑๘๔

	หน้า
บทที่ ๑ โคลง	๒๑๖
ราย.....	๒๑๘
เปรียบเทียบลักษณะคำประพันธ์ บางชนิดของภาคกลางและภาคเหนือ	๒๑๐
๔. นิธิพิลภาษาและวรรณกรรมภาคกลางที่มีต่อวรรณกรรมภาคเหนือ.....	๒๑๕
๕. บทสรุป.....	๒๑๘
บรรณานุกรม.....	๒๒๓

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย